

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу О.В. Вінтоняк
«Технологія формування психофізичного здоров'я у дітей старшого
дошкільного віку у процесі фізичного виховання», поданої до захисту на
здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і
спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання
різних груп населення**

Актуальність обраної теми дисертації. В даний час немає потреби доводити, що здоров'я людей значною мірою залежить від оздоровчого напрямку сучасної науки і практики. Проблема збереження і зміцнення здоров'я людини є однією з центральних в теорії і практиці фізичного виховання.

Дошкільний вік є важливим етапом становлення особистості дитини, формування рухових навичок, розвитку фізичних якостей, забезпечення умов нормального біологічного розвитку. Дитячий організм податливий і мінливий до різних зовнішніх чинників, як негативного, так і позитивного характеру, які мають істотний вплив на його розвиток. Найважливішим фактором зовнішнього впливу на організм дітей є регулярні заняття фізичними вправами, а методично правильно побудовані заняття фізичною культурою сприятливо позначаються на їх фізичному розвитку та зміцненні здоров'я.

Як відзначають багато фахівців, психофізичне здоров'я є фундаментом здорової особистості, від нього безпосередньо залежить моральна, інтелектуальна, духовна та соціальна сутність дитини.

В даний час вдосконалення системи фізичного виховання дітей потребує вирішення цілого ряду проблем, однією з яких є формування психофізичного здоров'я старших дошкільників в процесі фізичного виховання. Вказане актуалізує дисертаційну роботу О.В. Вінтоняк «Технологія формування психофізичного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку у процесі

фізичного виховання». Дисертаційна робота виконана відповідно до «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту у межах теми «Теоретико-методичні та програмно-нормативні основи фізичного виховання дошкільнят та студентів» (номер державної реєстрації 0107U000771) та відповідно до «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011 – 2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 3.2 «Теоретико-методичні основи позаурочних форм фізичного виховання дітей та дошкільнятської молоді».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження носять об'єктивний характер, опираються на достатню кількість дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню великого комплексу сучасних інформативних методів, що відповідають поставленій меті та завданням дисертації. Отримані показники обчислені з використанням методів математичної статистики.

Аналізуючи обґрунтованість наукових положень, висновків необхідно, перш за все, відзначити логічний взаємозв'язок мети і завдань дослідження.

Висновки впливають зі змісту дисертаційного дослідження, їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву.

За матеріалами дисертаційних досліджень опубліковано 8 наукових праць, з них 5 – у фахових виданнях України, 1 стаття увійшла до міжнародних наукометричних баз.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці технології формування психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку, яка включає управлінський, здоров'язберігальний, інформаційний, прогностичний компоненти і має три етапи: вступний, розвивальний, підтримуючий; заняття фізичними вправами різних типів із включенням засобів і методів розумового й морального виховання, оздоровчі заходи в режимі дня, рухливі ігри та ігрові

комплекси; визначено взаємозв'язок між складовими морфо-функціонального стану, фізичної підготовленості, складовими особистісного розвитку дітей 5-6 років.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні технології формування психофізичного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку засобами фізичної культури; розробці сюжетних занять для психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Результати дослідження впроваджені в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів № 11 «Пізнайко», № 18 «Зернятко» м. Івано-Франківська, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації. Дисертація побудована за традиційною структурою і містить усі необхідні складові, що визначені вимогами до написання наукових кандидатських робіт: вступ, п'ять розділів власних досліджень, висновки, список-літературних джерел і додатки.

Дисертаційну роботу викладено на 205 сторінках, з яких 159 – основний текст. Вона містить 9 таблиць та ілюстроване 16 рисунками. Для виконання роботи використано 215 джерел наукової та методичної літератури.

У **вступі** обґрунтовано актуальність роботи, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичну значущість роботи, особистий внесок дисертанта, вказано сферу апробації результатів досліджень, кількість публікацій автора, представлено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Фізичне виховання як засіб психофізичного здоров'я дітей дошкільного віку»** представлений аналіз спеціальної літератури, який засвідчив, що у вітчизняній і світовій науковій періодиці накопичений значний матеріал з організації процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Здобувачем з'ясовано, що сьогодні є потреба в оновленні принципів, гуманізації цілей і завдань дошкільної освіти. Досягнення гармонійного стану особистості дитини можливе в процесі фізичного виховання, що забезпечується реалізацією принципу цілісного розвитку, який полягає в єдності тілесного, інтелектуального та соціально-психологічного компонентів у формуванні особистісної фізичної культури, що зумовлює тісний взаємозв'язок і взаємозалежність у розвитку духовної, емоційно-чуттєвої, когнітивної та фізичної сфер дошкільника.

Мета та завдання дослідження логічно поєднані з аналізом літератури та вирішуються дисертантом за допомогою широкого спектру апробованих методик (**Розділ 2 «Методи та організація досліджень»**):

- теоретичні – аналіз науково-методичної літератури, синтез, порівняння й узагальнення отриманих даних;
- емпіричні – спостереження, бесіда, анкетне опитування дітей старшого дошкільного віку (для вивчення обізнаності дітей з основ здорового способу життя, здорового харчування, психофізичних показників тощо) та інструкторів фізичної культури (для вивчення причинно-наслідкових зв'язків з обізнаністю дітей), педагогічне тестування;
- психофізіологічні – комплексна комп'ютерна система «Діагност – 1» (для вивчення показників психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку);
- методи обробки статистичних даних використовували для виявлення вірогідних кількісних змін психофізичних показників під впливом запропонованої технології формування психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку;
- педагогічний експеримент, що охоплював констатувальний і формувальний етапи (для вивчення впливу розробленої технології на формування психофізичного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку).

В експерименті взяло участь 112 дошкільників віком 5-6 років, з яких 52 хлопчики і 60 дівчаток. Середній вік дошкільнят – 5,2 років. Діти

навчалися в дошкільних закладах освіти міста Івано-Франківська.

У третьому розділі **«Морфо-функціональна та психофізична характеристика дітей старшого дошкільного віку»** висвітлено дані констатувального етапу педагогічного експерименту.

Здобувачем встановлено, що для більшості хлопців (51,92%) характерний нижчий за встановлені норми показник у бігові на 20 м зі старту. 45% дівчат також продемонстрували низькі показники у цій вправі. Понад 34% хлопців та 33% дівчат мають низькі показники у вправі «стрибок у довжину з місця». Близькі до норми дані в бігові на 60 м – у 36,53% хлопців та 31,70% дівчат. При виконанні вправи «нахил вперед» у 20% дівчат показник дещо вищий (на 8,2%) за встановлені норми, а у 32,69% хлопців він перебував в межах встановлених норм.

Аналіз даних антропометричних обстежень показників дозволив констатувати дисертанту, що середньонормативні показники мають більше половини обстежених, у 24,14% дітей спостерігається надмірна вага тіла, а у 25% – її дефіцит. Здобувачем встановлено, що в 41,76% обстежених обхват грудної клітки відповідає середньостатистичним показникам вікової норми. Показник ЧСС 84,7 уд./хв. Оцінка діяльності серцево-судинної системи за пробою Руф'є виявила її малі функціональні резерви в 35,51% дітей. Сила лівої кисті $18,71 \pm 2,55$ кг, а правої - $19,09 \pm 1,45$ кг. Аналізуючи параметри ЖЄЛ, здобувач отримав такі результати: середній результат становив $1,507 \pm 0,22$ л, що є середнім показником для цієї вікової групи. Аналіз отриманих результатів проби Генча свідчить, що в середньому цей показник у всіх обстежених дітей складає $38,75 \pm 8,12$ сек. Ортостатична проба, що дає важливу інформацію про функціональні здібності серцево-судинної системи, відповідає оцінці «добре».

Четвертий розділ **«Ефективність технології реалізації авторської програми удосконалення психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку у процесі фізичного виховання»** розкриває передумови проектування, структуру, мету й завдання запропонованої програми та

технологію її реалізації.

Реалізація програми здійснювалась із дотриманням комплексу принципів (загальних, дидактичних, специфічних), теоретико-методологічного концепту. Запропонована нами функціональна схема технології містить чотири компоненти, серед яких: інформаційний, здоров'язберігальний, управлінський, прогностичний. Технологія проходила в три етапи: вступний, розвивальний, підтримувальний. Підґрунтям реалізації програми є засоби, серед яких – вправи з тенісними м'ячами, народні рухливі ігри, естафети з предметами і без, вправи та ігри з елементами спортивних ігор, сюжетні вправи ранкової гімнастики.

Розроблена авторська технологія дає змогу підвищити показники психофізичного здоров'я старших дошкільників. Її впровадження забезпечило зменшення тривалості латентного періоду простої (на 18,2%) та складної (17%) зорово-моторної реакції. На 11,2% у дітей ЕГ зросла сила нервової системи у порівнянні з початком формувального експерименту та на 12,4% вище від представників контрольної групи. Всі досліджувані показники мають достовірні відмінності на рівні $p \leq 0,05$.

Діагностування функціональних показників дітей вказує на те, що в більшості учасників (81%) ЕГ зросла життєва ємність легенів (до 1620 ± 110 мл). Частота дихання у всіх дітей ЕГ наблизилась до норми ($28,2 \pm 2,2$ – у хлопців і $30,4 \pm 2,1$ – у дівчат). Об'єм вдиху й видиху в дітей ЕГ вищий, ніж у дітей КГ на $54,20 \pm 8,8$ мл – у дівчат і $60,32 \pm 11,4$ мл – у хлопців ($p \leq 0,05$). Адекватна реакція серцево-судинної системи (за даними ЧСС) на дозовані фізичні навантаження у експериментальній групі показала позитивні результати, виявлені у 82,24% дітей. У контрольній групі таких дітей виявлено 7,12%.

Показники фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку вірогідно змінилися, проте з різними темпами їх приросту в експериментальній і контрольній групах. Проведений розрахунок t-критерію Стьюдента дозволяє говорити про значну перевагу дітей ЕГ над своїми

однолітками КГ у показниках швидкісних здібностей, спритності та витривалості ($p \leq 0,05$). Таким чином, у процесі проведених педагогічних експериментів було встановлено, що у дітей ЕГ, де заняття з фізичної культури були побудовані на основі розробленої технології формування психофізичного здоров'я, вірогідно поліпшились.

У п'ятому розділі роботи автор узагальнює результати дослідження, аналізує повноту вирішення його завдань. Порівнюючи результати власних досліджень з результатами аналогічних досліджень інших авторів, дисертант науково обґрунтовує індивідуальне бачення питань, які стосуються досліджуваної проблеми. Співставлення отриманих результатів з існуючими у науковій літературі дозволяє визначити дані, які підтверджують та доповнюють сучасні знання з досліджуваного напрямку, визначити факти, які встановлено уперше, що дає можливість обґрунтувати наукову новизну дисертаційного дослідження.

Роботу завершують висновки, в яких відображено основні наукові досягнення виконаного дослідження. Висновки сформульовані у вигляді узагальнюючих і конкретних положень і свідчать про вирішення поставлених завдань.

Автореферат відповідає змісту дисертації і відображує головні положення роботи.

Зауваження щодо змісту дисертації:

1. В актуальності роботи здобувачем при вивченні питання вдосконалення процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку проаналізований досвід українських науковців і представників країн СНД. У той же час науковий пласт знань зарубіжних фахівців, наприклад Польщі, Угорщини, Німеччини та інших країн, фактично проігнорований. Тому хотілося б почути від здобувача, які ж підходи, технології використовують фахівці зарубіжних країн для вдосконалення процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

2. У новизні роботи автор декларує, що ним вперше визначено

взаємозв'язок між складовими морфо-функціонального стану, фізичної підготовленості, складовими особистісного розвитку дітей 5-6 років. Даний пункт новизни мав би набагато переконливіший вигляд, якби в ньому була конкретизована складова перерахованих вище взаємозв'язків.

3. Зауваження до розділу 1:

– на нашу думку, корекції вимагає назва розділу 1. Насамперед, доцільно було б вказати, як засіб чого виступає фізичне виховання (формування здоров'я, зміцнення, розвиток тощо), конкретизувати вік (діти старшого дошкільного віку), що і є предметом вивчення дисертаційної роботи;

– при описі підрозділу 1.1 «Сучасний стан фізичного виховання дітей дошкільного віку» дисертант в основному зосередив свою увагу на різних показниках, за якими можна судити про ефективність процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку. На нашу думку, в даному підрозділі необхідно було зосередити увагу на підходах, технологіях, спрямованих на підвищення ефективності процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку;

– у підрозділі 1.2 здобувач розглядає психофізичні якості як основу формування психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку. Хотілося б отримати відповідь від здобувача, що несе в собі дефініції понять психофізичного здоров'я та психофізичних якостей.

4. Зауваження до розділу 2:

– в розділі 2 «Методи та організація дослідження» ряд загальновідомих методів дослідження надто детально описаний (ст. 51-54);

– автор вказує на анкетне опитування (ст. 49), у той же час дана анкета ні в основному тексті дисертації, ні у додатках не представлена.

5. Зауваження до розділу 3:

– на стор. 60 здобувач констатує, що він розробив програму констатувального етапу експерименту, але дана програма не представлена ні у текстовій частині дисертації, ні у табличному форматі, ні у рисунках.

– здобувачем запропонована серія задач у вигляді бесід для вивчення знань старших дошкільників про основні компоненти здорового способу життя (режим дня, правильне харчування, заняття фізичною культурою та видами спорту, навички особистої гігієни, загартовувальні процедури), але на нашу думку, в даному віковому періоді акцентувати питання варто було б не з дитячим контингентом, а з інструкторами фізичного виховання та батьками, які повинні його формувати і тим більше ставити питання про складові формування психофізичного здоров'я (ст. 68);

6. Зауваження до розділу 4:

– на стор. 107 здобувачем запропоновані інструкторічні умови, котрі, як визначає автор, повинні забезпечити ефективне використання засобів, методів, форм фізичного виховання і повинні сприяти розвитку інтересу дітей до самоудосконалення процесу свого життя. На нашу думку, логічно було б також включити сюди інформацію про формування навичок здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку у процесі фізичного виховання, що впливало б із результатів констатувального експерименту.

У підпункті «Диференційований підхід до процесу фізичного виховання дітей», на нашу думку, не доцільно було перераховувати загальновідомі рівні побудови рухів, описувати терміни фізичних якостей тощо. Все це логічно було б представити у розділі 1.

7. Зауваження до висновків.

Враховуючи той факт, що предметом дослідження дисертаційної роботи є психофізичне здоров'я дітей 5-6 років, доцільно було б представити кількісні дані зазначеного показника, як результат констатуючого експерименту.

8. Враховуючи передусім необхідність впровадження у процес фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку інноваційних технологій, логічно та доцільно було б у дисертаційній роботі представити практичні рекомендації, що дозволило б у подальшому фахівцям інтегрувати

розроблену здобувачем технологію у процес фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Наведені зауваження, дискусійні питання та побажання не мають принципового значення та не знижують рівень наукових, методичних і практичних здобутків автора.

За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертація Вінтоняка О.В. відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присудження вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент, проректор з наукової роботи
Національного університету фізичного
виховання і спорту України,
доктор наук з фізичного виховання
і спорту, професор

В.О. Кашуба

Паніє Кашуби В.О. завідаю, начальник відділу кадрів

Л.О.Стенаненко

